

ALAPVETŐ JOGOK BIZTOSA

Az alapvető jogok biztosa
mint fogyatékosügyyi független mechanizmus

JELENTÉSE

az AJB-409/2026. számú ügyben,
a Mécses Szeretetszolgálat támogatott lakhatást biztosító
otthonaiban élő fogyatékosággal élő személyek alapvető jogaival
összefüggésben.

Érintett szerv: Mécses Szolgáló Közösség Egyesülete

2026.

**Az alapvető jogok biztosának
jelentése
az AJB-409/2026. számú ügyben**

1. A vizsgálat megindítása, előzmények

Az alapvető jogok biztosáról szóló 2011. évi CXI. törvény (a továbbiakban: Ajbt.) 1. § (2) bekezdés d) pontja értelmében az alapvető jogok biztosja megkülönböztetett figyelmet fordít a leginkább veszélyeztetett társadalmi csoportok jogainak a védelmére, az Ajbt. 1. § (3) bekezdése és 39/O. § (1) bekezdése alapján pedig – a fogyatékosügyei független mechanizmus feladatkörében eljárva – rendszeresen vizsgálja a fogyatékossgal élő személyek jogainak a Fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló ENSZ Egyezménynek (a továbbiakban: CRPD) való megfelelés szerinti érvényesülését. Az Ajbt. 39/O. § (2) bekezdése alapján az alapvető jogok biztosja az Ajbt. 18. § (4) bekezdésében meghatározottakon túlmenően természetes személy alapvető jogával kapcsolatos visszásság megszüntetése érdekében hivatalból eljárást folytat, ha a fogyatékossgal élő személy nem képes jogai védelmében fellépni, vagy beadvány benyújtása aránytalan nehézséget jelentene számára.

E feladatkörben a fogyatékossgügyi független mechanizmus egyik vizsgálati céljaként *a támogatott lakhatást biztosító otthonokban élő személyek alapvető jogainak érvényesülését határozta meg az alapvető jogok biztosja.*

A vizsgálat indokoltságát a támogatott lakhatási formák egyre szélesebb körű elterjedése és ezek minőségi működésének kulcsszerepe is megalapozza, ugyanis a CRPD kifejezetten az önálló életvitel és az egyéni autonómia alapelveit deklarálja, melyek érvényesülése a támogatott lakhatást nyújtó szolgáltatások minőségi eltérései, a szakmai standardok következetes alkalmazásának hiánya vagy az erőforrások elégtelensége miatt szintén sérülhet.

Fontos kiemelni, hogy a fogyatékossgal élő személyek számára a támogatott lakhatás nem csupán alternatívája a korábbi bentlakásos intézményi ellátásnak, hanem eszköze is az emberi méltóság, az egyenlő bánásmód követelményének, valamint a CRPD-ben rögzített jogok teljes körű érvényesülésének biztosítására. A vizsgálat célja tehát annak nyomon követése, hogy a támogatott lakhatási formák a gyakorlatban miként szolgálják e jogok megvalósulását.

A fentiek alapján *a Mécses Szeretetszolgálat Napsugár Támogatott Lakhatási Központ intézmény* otthonaiban *(továbbiakban: Intézmény)* élők életkörülményeinek alapjogi szempontú vizsgálatára indult vizsgálat keretében munkatársaim 2025. március 11-én előzetesen be nem jelentett helyszíni látogatást tettek az Intézményben.

2. Az érintett alapvető jogok és alkotmányos elvek

- *A jogállamiság elve és a jogbiztonság követelménye:* „Magyarország független, demokratikus jogállam.” [Magyarország Alaptörvénye (a továbbiakban: Alaptörvény) B) cikk (1) bekezdés];
- *Az emberi méltósághoz való jog:* „Az emberi méltóság sérthetetlen. Minden embernek joga van az élethez és az emberi méltósághoz, a magzat életét a fogantatástól kezdve védelem illeti meg.” [Alaptörvény II. cikk];

- *Az egyenlő bánásmód követelménye és az esélyegyenlőség előmozdításának elve* „A törvény előtt mindenki egyenlő. Minden ember jogképes. Magyarország az alapvető jogokat mindenkinek bármely megkülönböztetés, nevezetesen faj, szín, nem, fogyatékoság, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül biztosítja.” [Alaptörvény XV. cikk (1)-(2) bekezdés];
- *A fogyatékosággal élő személyek kiemelt védelme:* „Magyarország külön intézkedésekkel védi a gyermekeket, a nőket, az időseket és a fogyatékosággal élőket.” [Alaptörvény XV. cikk (5) bekezdés];
- *A nemzetközi jogi kötelezettségek és a belső jog összhangja:* „Magyarország nemzetközi jogi kötelezettségeinek teljesítése érdekében biztosítja a nemzetközi jog és a magyar jog összhangját. Magyarország elfogadja a nemzetközi jog általánosan elismert szabályait. A nemzetközi jog más forrásai jogszabályban történő kihirdetésükkel válnak a magyar jogrendszer részévé.” [Alaptörvény Q) cikk (2)-(3) bekezdés].

3. Az alkalmazott jogforrások

- Alaptörvény;
- Ajbt.;
- Fogyatékoságügyi Egyezmény (CRPD);
- A gyermek jogairól szóló ENSZ Egyezmény (Magyarországi kihirdette az 1991. évi LXIV. törvény, a továbbiakban: Gyermekjogi Egyezmény);
- A fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról szóló 1998. évi XXVI. törvény (a továbbiakban: Fot.);
- A szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvény (a továbbiakban: Szocvtv.);
- A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény (a továbbiakban: Gyvt.);
- A munka törvénykönyvéről szóló 2012. évi I. törvény (a továbbiakban Mt.);
- A személyes gondoskodást nyújtó szociális intézmények szakmai feladatairól és működésük feltételeiről szóló 1/2000. (I. 7.) SzCsM rendelet (a továbbiakban: SzCsM rendelet.);
- A támogató szolgáltatás és a közösségi ellátások finanszírozásának rendjéről szóló 191/2008. (VII. 30.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Korm.rendelet);
- A személyes gondoskodást nyújtó szociális ellátások térítési díjáról szóló 29/1993. (II. 17.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Tr.);
- Az Országos Fogyatékoságügyi Programról (2026–2036) szóló 72/2025. (XII. 10.) OGY határozat (a továbbiakban: OFP).

4. A megállapított tényállás

4.1. A Mécses Szolgáló Közösség Egyesület működéséről

A Mécses Szolgáló Közösség Egyesülete (a továbbiakban: *Egyesület*) 1999-ben, tizenkét elkötelezett, keresztény értékrendet valló alapító tag kezdeményezésére jött létre Mezőberényben. A szervezet küldetése azóta is változatlanul a fogyatékosággal élő, valamint pszichiátriai betegséggel élő gyermekek, fiatalok és felnőttek testi, lelki és szellemi támogatása, életkörülményeik javítása, érdekeik képviselése és társadalmi integrációjuk elősegítése.

Az Egyesület közhasznú formában működik, legfőbb döntéshozó szerve a közgyűlés, a folyamatos szakmai és operatív irányítást az ügyvezető elnök látja el, munkáját a felügyelőbizottság kontrollálja.

A humán erőforrás hálózat 167 munkatársból áll, amelyből 32 fő hivatásos szakember (szociális munkás, gyógypedagógus, pszichológus, ápoló), a többi munkavállaló rehabilitációs foglalkoztatás keretében, ellátóként kapcsolódik be a napi feladatellátásba. A szakmai munkát 210 regisztrált önkéntes segíti, közülük huszonegyen hosszú távon, rendszeresen dolgoznak a programokban.

Az Egyesület szolgáltatási portfóliójának egyik pillére a *támogatott lakhatás*. Mezőberényben és Békéscsabán jelenleg tizenegy, családias léptékű házat működtetnek, *összesen nyolcvan férőhellyel*. Ezek az otthonok teljes értékű, végleges lakhatást kínálnak enyhe vagy közép súlyos értelmi fogyatékossgal élő és pszichiátriai betegek számára, a nap huszonnégy órájában elérhető gondozással, egészségügyi felügyelettel és egyénre szabott fejlesztési lehetőségekkel. A kiscsoportos környezet, az egy- vagy kétágyas szobák, valamint az önellátást ösztönző, közösségi alapú működés biztosítja, hogy a lakók a lehető legnagyobb önállóságot élhessék meg.

A másik alappillért a *nappali ellátások* jelentik, amelynek keretében két célcsoportnak nyújt szolgáltatást a *Kőszikla Alapszolgáltatási Központ*. Két nappali típusú otthonban fogyatékossgal élő személyek, egy másikban pedig pszichiátriai betegek ellátását biztosítják. A nappali ellátás célja, hogy napközbeni gondozást biztosítson a városban és környékén élő, fogyatékossgal élő gyermekek és felnőttek számára. A nappali otthon értelmi, érzékszervi, valamint mozgásszervi fogyatékossgal élők részére nyújt ellátást. Jelenleg összesen 164 fő részesül nappali ellátásban, közülük 100 ellátott számára valamilyen formájú foglalkoztatás is elérhető. A szolgáltatás már hároméves kortól igénybe vehető és iskola után, valamint felnőttkorban is strukturált szakmai programokat kínál, hétköznapiokon 8 és 16 óra között. A programok közé tartozik többek között a gyógypedagógiai fejlesztés, az életviteli tanácsadás, valamint a közösségi élmények megszerzésének lehetősége is.

A foglalkoztatási dimenziót a *Talentum Foglalkoztatási Központ* és az ahhoz kapcsolódó műhelyhálózat képviseli. 2003. óta akkreditált védett munkahelyeket, 2008-tól fejlesztő foglalkoztatást szerveznek. Ma már kertészet, kerámia- és kosárfonó üzem, varroda, papírtáska- és kábelszerelő műhely, valamint főzőkonyha kínál munkalehetőséget több mint száz ellátottnak. A program elsődleges célkitűzése, hogy a megváltozott munkaképességű résztvevők piacképes termékek előállításán keresztül, közvetlen tapasztalatot szerezzenek a munkavégzés társadalmilag elismert értékéről, bérjellegű jövedelemhez jussanak, önértékelésük és önbizalmuk megerősödjön, továbbá előmozdítsa a társadalmi integrációjukat és hosszú távú foglalkoztathatóságukat a nyílt munkaerőpiacon.

A szociális alapszolgáltatási paletta a támogatott lakhatáson és a nappali otthonokon túl házi segítségnyújtást, szociális étkeztetést, támogató szolgálatot, valamint közösségi pszichiátriai ellátást is magában foglal, így a Békés vármegyei településeken élő fogyatékossgal élő személyek és családtagjaik komplex, egymásra épülő segítségrendszerhez férhetnek hozzá.

A *Mécses Étkeзде* telephelyén szociális étkeztetést biztosítanak, melyet legfeljebb 50 fő vehet igénybe. Az akadálymentes telephelyen egyidejűleg 24 fő étkezése oldható meg. A szociális étkeztetés nemcsak ezen a telephelyen, hanem két nappali ellátást nyújtó telephelyen, valamint az étkeztetést biztosító étteremben is történik. A nappali ellátás telephelyei szintén akadálymentesen megközelíthetők, és mindkét helyszínen lehetőség van arra, hogy egy időben 20 fő étkezzen a telephely ebédlőjében. Az ebéd kiszállítását is vállalják lakásokba, illetve a támogatott lakhatást nyújtó házakhoz, a kiszállítási költség megfizetése mellett. *Azok számára, akik jövedelemmel egyáltalán nem rendelkeznek, a szolgáltatás térítésmentesen biztosított.*

Az idősellátás egyik alapvető formájaként a *házi segítségnyújtás* célja, hogy a településen élő rászoruló személyek önálló életvitelének fenntartását saját otthonukban támogassa. A szolgáltatás biztosítja a legszükségesebb elemi életfeltételek elérhetőségét, az egyenlő esélyű hozzáférés elve alapján, a szükségletekhez igazodó módon.

A házi segítségnyújtás keretében különös figyelmet fordítanak nemcsak a településen élő rászorulóakra, hanem *az Egyesület támogatott lakhatásában élő személyekre is*, különösen akkor, amikor állapotukban olyan változás következik be, amely miatt nem tudják napközben igénybe venni a nappali ellátást, illetve nem tudnak részt venni a foglalkoztatásban. Ilyen esetekben a házi segítségnyújtás gondozói biztosítják otthoni környezetükben a szükséges ápolási és gondozási feladatokat.

A házi segítségnyújtás feladatai közé tartozik, hogy az ellátottak fizikai, mentális és szociális szükségleteinek kielégítését saját környezetükben, életkoruknak, élethelyzetüknek és egészségi állapotuknak megfelelően segítsék, miközben támogatják meglévő képességeik fenntartását, fejlesztését. A cél a fizikai, mentális és egészségügyi állapot hosszú távú megőrzése, valamint annak elősegítése, hogy az ellátottak önálló életvitelüket a lehető legteljesebb mértékben fenntarthatassák.

A pszichiátriai betegek közösségi ellátása önálló alapszolgáltatásként működik a szociális szolgáltatások rendszerén belül. A szolgáltatás célcsoportját azok a 18. életévüket betöltött, otthonukban élő, intenzív támogatást igénylő pszichiátriai betegek alkotják, akik pszichiátriai kezelésben részesülnek, állapotuk ambuláns szakorvosi ellátás mellett stabilizálható, ugyanakkor életvitelük, rehabilitációjuk és szociális biztonságuk csak intenzív közösségi támogatással biztosítható optimálisan. *Az ellátás célja, hogy segítse a pszichiátriai betegség következtében fellépő mentális, társas kapcsolati, közösségi és szociális nehézségek kezelését, javítsa az érintettek életminőségét, támogassa egészségük megőrzését és az állapotromlás megelőzését.*

A gondozást és a pszicho-szociális rehabilitációt a pszichiátriai betegek saját otthonában vagy közvetlen lakókörnyezetében végzik. A szolgáltatás keretében segítséget nyújtanak az egészségi és pszichés állapot javításában, a meglévő képességek és készségek megőrzésében és fejlesztésében, a mindennapi élet során felmerülő problémák és konfliktusok megoldásában, valamint a szociális és mentális gondozásban, az egészségügyi ellátásokhoz való hozzáférés támogatásában.

A pszichiátriai közösségi ellátás hatékonyságának növelése érdekében együttműködnek más szociális és egészségügyi intézményekkel, valamint érdekvédelmi civil szervezetekkel a szociális ellátórendszer egymásra épülő struktúrája mentén. A szolgáltatás külön figyelmet fordít az Egyesület, támogatott lakhatásában élő pszichiátriai betegek, akik személyes, intenzív támogatást igényelnek saját otthonukban a mindennapi életvitelük biztosításához.

A támogató szolgáltatás keretében a hatályos jogszabályoknak megfelelő személyi és tárgyi feltételeket biztosítva nyújtanak kifejezetten fogyatékossgal élő személyek részére személyes gondoskodást. A szolgáltatás ellátását képzett munkatársak biztosítják, a szállítási feladatokat öt kisbusz látja el, amelyek közül kettő akadálymentesített, így a mozgásukban korlátozott személyek számára is elérhetővé teszik a szolgáltatást.

Két támogató szolgáltatási telephelyen végzik tevékenységüket, Mezőberényben, az Orlai utca 12. szám alatt, valamint Békéscsabán, a Deák utca 11. szám alatt. A szolgáltatás célja, hogy a fogyatékossgal élő személyek egyéni szükségleteihez igazodva, életkoruknak, élethelyzetüknek és egészségi állapotuknak megfelelően segítséget nyújtson számukra a meglévő képességeik megőrzésében, fejlesztésében és felhasználásában.

Az Egyesület finanszírozása több lábon áll. Az állami normatív hozzájárulás és a hazai-uniós pályázati források mellett kulcsszerep jut a magán- és vállalati adományoknak, illetve a térítési díjaknak.

A szervezet átláthatóságát erősíti, hogy 2005 óta minden évben publikálja könyvvizsgálóval hitelesített közhasznúsági jelentését. Szakmai és munkáltatói erőfeszítéseiket országos elismerés is igazolja. 2022-ben a Magyar Női Karrierfejlesztési Szövetség a „Legjobb Női Munkahely 2021” különdíjjal tüntette ki az Egyesületet, ami a család-barát és esélyegyenlőségi gyakorlatok példamutató szintjét tanúsítja.

Az Egyesület annak érdekében, hogy a fogyatékossgal élő és pszichiátriai beteg emberek a megfelelő szakmai, közösségi és lelki támogatás mellett értékes, alkotó tagjai lehessenek a társadalomnak, immár negyedszázada dolgozik. A támogatott lakhatási modell, a nappali fejlesztő-gondozó szolgáltatások és a többszintű foglalkoztatás együttesen egy olyan, integrált szociális ökoszisztémát alkotnak, amely nem elszigeteli, hanem bevonja az érintetteket a helyi közösségek vérkeringésébe.

4.2. A Napsugár Támogatott Lakhatási Központról

A támogatott lakhatást biztosító otthonok végleges lakhatási lehetőséget nyújtanak értelmi fogyatékossgal, illetve autizmus spektrumzavarral élő fiatalok, valamint pszichiátriai betegséggel élő személyek számára közösségi alapú szolgáltatás keretében, mindemellett a lakók számára állapotukhoz igazodó korszerű fizikai, pszichés és egészségügyi ellátást is biztosítanak.

Az otthonok enyhe és közepes súlyos értelmi fogyatékossgal élő személyek számára jöttek létre. A lakhatás biztosítása mellett a szolgáltatás kiemelt célja az egyénre szabott fejlesztés, valamint a lakók önállóságának növelése a fogyatékossgal mértékének figyelembevételével, törekcszenek arra, hogy az értelmi fogyatékossgal élő lakókat képessé tegyék a társadalom többsége számára átlagosnak tekintett lakhatás, életvitel és életmód elérésére, hogy teljes jogú polgárként részt vehessen a közösségi, kulturális vagy gazdasági tevékenységekben, olyan mértékben, ahogyan azt maga az érintett személy megválasztja.

Minden lakó megkapja a számára feltétlenül szükséges segítséget, felügyeletet és gondozást. Ez magában foglalja az egészségügyi ellátást, a testi higiénia biztosítását, öltözködésben, illetve étkezésben való segítségnyújtást, valamint az önállóbb életvitelhez, a társadalmi életben való minél aktívabb részvételhez szükséges fejlesztéseket. *A lakókat arra ösztönzik, hogy eljussanak az általuk elérhető önállósági szint legmagasabb fokára, a segítség csak feltétlenül szükséges mértéke mellett.*

A támogatott lakhatást biztosító otthonokban olyan személyek élnek, akik értelmi vagy halmozott fogyatékossgal, illetve pszichiátriai állapotuk miatt önálló életvitelre nem képesek, de részleges önellátásuk segítő támogatással megvalósítható. Ők nem szorulnak folyamatos egészségügyi ápolásra, de állandó gondozást igényelnek. Az egészségmegóvást és az állandó orvosi kontrollt a házi orvos, illetve szükség szerint pszichiáter, neurológus és egyéb szakorvosok végzi, a területi ellátási kötelezettség hozzáférési jogának biztosításával.

A szolgáltatás közösségi alapú, kiscsoportos formában működik és a lakók számára családias, integrált környezetet biztosít. Az otthonok jellemzően családi házak vagy polgári épületek, melyek a helyi lakosság otthonaihoz hasonló környezetben helyezkednek el. *A lakók napközben az adott település életébe bekapcsolódnak, az otthonukból kilépve a helyi lakossággal és a közösségi szolgáltatásokat igénybe vevőkkel azonos módon élnek.* Az Egyesület első otthonai állami gondozásban felnött, családi háttérrel nem rendelkező értelmi fogyatékos fiatalok számára jöttek létre. Az otthonok azonban nyitottak mind a gyermekvédelemből, mind családi környezetből érkező lakók fogadására is.

A kis létszámú elhelyezés lehetőséget ad a viszonylag magas szintű önálló életvitelre, miközben biztosított a privát szféra, valamint a folyamatos gondozói jelenlét. A lakhatási szolgáltatás magában foglalja a teljes ellátást, 24 órás hideg-melegvíz és fűtés biztosítását, valamint ápolási és gondozási feladatok ellátását. Egy szobában 1-2 fő kerül elhelyezésre.

Az otthonok működtetésének célja a fogyatékossgal élő személyek életkörülményeinek normalizálása, a társadalmi integráció elősegítése, és a nem fogyatékossgal élő kortársak életformájához való közelítés. A keresztény értékrend mentén szeretetteljes légkörben törekszenek a személyiség kiteljesítésére és a lehető legteljesebb élet megélésének biztosítására. A lakók olyan körülmények között élnek, amelyek méltóságteljes életet és társadalmi részvételt tesznek lehetővé. Az ellátottak számára lehetőség van háziállatok (kutya, macska) tartására is a többi lakó hozzájárulása mellett. A házaspárok közös szobában kerülnek elhelyezésre. Az Egyesület fennállása óta négy-öt házasság is kötött a lakók körében.

A szolgáltatás egyaránt figyelembe veszi a lakók személyes igényeit, kívánságait, valamint emberi jogait. A szolgáltatás célja, hogy minden lakó a képességeihez mérten a lehető legnagyobb önállóságot érje el, részt vállaljon saját ellátásában, környezetének alakításában és fenntartásában. A kommunikációt, szükség szerint piktogramok segítik az otthonokban.

A beköltözés folyamata kérelemre indul. A szükséges dokumentumokat a szakmai vezető biztosítja a kérelmező számára. 2024. március 1-jétől az egyágyas szobák esetében egyszeri belépési hozzájárulásként 1 500 000 Ft fizetendő. A kétágyas szobákhoz nem tartozik belépési díj. A térítési díj megállapítása a vonatkozó jogszabályok¹ alapján történik. Az Egyesület jelenleg tizenegy támogatott lakhatást nyújtó házat működtet Mezőberényben és Békéscsabán, összesen 80 férőhellyel.

Fogyatékossgal élők részére, támogatott lakhatást biztosító ingatlanok:

- *Napsugár Ház Támogatott lakhatást nyújtó Otthon*
Telephely: 5650 Mezőberény Petőfi u. 54/A. (8 férőhelyes)
- *Harangvirág Ház Támogatott lakhatást nyújtó Otthon*
Telephely: 5650 Mezőberény, Petőfi u. 54/B. (8 férőhelyes)
- *Remény Ház támogatott lakhatást nyújtó Otthon*
Telephely: 5650 Mezőberény, Petőfi u. 55. (8 férőhelyes)
- *Ernyő Ház támogatott lakhatást nyújtó Otthon,*
Telephely: 5650 Mezőberény, Kálvin tér 2. (6 férőhelyes)
- *Esély Ház támogatott lakhatást nyújtó Otthon*
Telephely: 5650 Mezőberény, Deák F. u. 1. (10 férőhelyes)
- *Rezeda ház támogatott lakhatást nyújtó Otthon*
5650 Mezőberény, Petőfi Sándor út 52. (6 férőhelyes)
- *Margaréta ház támogatott lakhatást nyújtó Otthon*
5650 Mezőberény, Árpád u. 8. (8 férőhelyes)
- *Bazsarózsa ház támogatott lakhatást nyújtó Otthon*
5600 Békéscsaba Deák u. 20. (6 férőhelyes)
- *Levendula ház támogatott lakhatást nyújtó Otthon*
5600 Békéscsaba Vandhádi út 31 (9 férőhelyes)

Pszichiátriai betegek részére, támogatott lakhatást biztosító ingatlanok:

- *Gyöngyvirág ház támogatott lakhatást nyújtó Otthon*
5650 Mezőberény Árpád u. 5. (6 férőhelyes)
- *Jázmin ház támogatott lakhatást nyújtó Otthon*
5600 Békéscsaba Puskin u. 11. (7 férőhelyes)

¹ 29/1993. (II. 17.) 25. §. Korm. rendelet a személyes gondoskodást nyújtó szociális ellátások térítési díjáról

A házak irányítását 4 fő felsőfokú végzettséggel rendelkező esetfelelős végzi. A kísérő támogatást 24 fő szociális gondozó-ápoló látja el, házanként 2 fő. Az otthonok mozgáskorlátozott lakók számára akadálymentes, korszerű, klimatizált épületek, amelyek napelemekkel felszereltek, ezzel is támogatva a fenntarthatóságot. A lakók különböző módon jutnak el a nappali ellátást nyújtó intézményekbe. Egyes esetekben önállóan, gyalogosan, máskor a támogató szolgálat szállítási szolgáltatásának igénybevételével. A lakók aktívan vesznek részt a település közösségi életében, rendszeresen jelen vannak városi rendezvényeken.

Az ellátórendszerben 24 órás felügyeletet nyújtó otthonok is működnek, ahol a gondozók éjszakai jelenléte biztosított. Az egészségügyi prevenció keretében az esetfelelősök rendszeresen megszervezik az egészségügyi, illetve a fogászati szűrővizsgálatokat. A lakók vallásukat szabadon gyakorolhatják, ennek érvényre jutását a szolgáltatásban dolgozók minden eszközzel elősegítik. A vallási igényekre tekintettel heti egy alkalommal áhítaton való részvételre is van lehetőség.

A reggeli és a vacsora az otthonokban, a lakók közreműködésével készül el, a biztosított alapanyagok felhasználásával, míg az ebédet jellemzően a munkahelyükön vagy a nappali ellátás keretében fogyasztják el, ahol naponta háromféle menüből választhatnak. Az étkeztetésben hat fogyatékossgal élő ellátott munkavállaló is részt vesz, akik a konyhai feladatokat végzik.

A lakógyűlések kéthavonta kerülnek megrendezésre a vezetők és a munkatársak részvételével. A lakók a gyűlést megelőzően írásban rögzítik és összegyűjtik panaszukat, javaslataikat annak érdekében, hogy a vezetés érdemi visszajelzést tudjon adni, és megfelelő intézkedéseket tehessen.

A fokozott támogatási szükségletű ellátottak számára személyi asszisztencia is biztosított a támogató szolgáltatás keretében. A magas támogatási igényű személyek aránya az összlétszámhoz viszonyítva körülbelül 10%. Egy támogatott lakhatási egységben két állandó ápoló-gondozó dolgozik, akik váltásban látják el feladataikat.

Az otthonokban érvényben lévő *Együttélési Szabályokat* a lakók aktív részvételével alakították ki, és azok betartása mellett az önrendelkezés elve továbbra is érvényesül. A lakó vagy törvényes képviselője panaszával az intézményvezetőhöz fordulhat. Az intézményvezető tizenöt napon belül köteles a panasztevőt írásban értesíteni a panasz kivizsgálásának eredményéről, amennyiben az intézményvezető határidőben nem intézkedik vagy a panasztevő nem ért egyet az intézkedéssel, a fenntartóhoz fordulhat jogorvoslatért. Amennyiben a panaszt ezt követően sem sikerül tisztázni, az ellátott panaszával az ellátottjogi képviselőhöz vagy az alapvető jogok biztosához fordulhat. Az ellátottjogi képviselő és az alapvető jogok biztosának neve és elérhetősége az otthonokban jól látható helyen hozzáférhető. *A támogatott lakhatást biztosító fenntartó, korlátozó intézkedéseket nem alkalmaz az otthonaiban.*

Az Egyesület vezetőjének innovatív tervei között szerepel olyan támogatott lakhatást biztosító házak létrehozása, amelyekben a nappaliban elhelyezett TV képernyő és kamera segítségével egy virtuális felügyeletet ellátó diszpécserszolgálat nyújt támogatást az otthonban élő ellátottak számára. A diszpécserrel a lakók közvetlen kapcsolatba léphetnek, kérdéseket tehetnek fel, valamint segítséget kérhetnek mindennapi problémáik vagy váratlan helyzetek esetén. Ez a megoldás jó gyakorlatnak tekinthető a támogatott lakhatási szolgáltatások körében, mivel a diszpécser virtuális jelenléte biztonságérzetet adhat, miközben segíti és támogatja az önállóság megőrzését. Ugyanakkor modellértékű lehet más szolgáltatók számára is, mivel emberi támogatással ötvözi a technológia nyújtotta lehetőségeket és személyre szabott segítségnyújtást biztosít anélkül, hogy a lakók autonómiáját csökkentené. A rendszer különösen hasznos lehet azok számára, akik nem igényelnek állandó személyes jelenléte, ugyanakkor fontos számukra a gyors és megbízható elérhetőség szükség vagy vészhelyzet esetén.

5. A vizsgálat megállapításai

5.1. A hatáskör tekintetében

Az alapvető jogok biztosa feladat- és hatáskörét, valamint ennek ellátásához szükséges vizsgálati jogosultságait az Ajbt. határozza meg.

A törvény 18. § (1) bekezdés 1) pontja alapján az alapvető jogok biztosához bárki fordulhat, ha megítélése szerint *közszolgáltatást végző szerv tevékenysége vagy mulasztása a beadványt tevő személy alapvető jogát sérti vagy annak közvetlen veszélyével jár* (a továbbiakban együtt: visszásság), feltéve, hogy a rendelkezésre álló közigazgatási jogorvoslati lehetőségeket – ide nem értve a közigazgatási pert – már kimerítette, vagy jogorvoslati lehetőség nincs számára biztosítva. Az Egyesület közszolgáltatást végző szervnek tekintendő, így a működése vizsgálatára az ombudsmani hatáskör kiterjed.

Az Ajbt. 39/O. § (1) bekezdése értelmében továbbá az alapvető jogok biztosa a *fogyatékoságügyi független mechanizmussal kapcsolatos feladatainak* teljesítése érdekében rendszeresen vizsgálja – a 18. § (1)-(7) bekezdésére tekintet nélkül, beadvány és felmerült visszásság hiányában is – a fogyatékosággal élő személyek jogainak a Fogyatékoságügyi Egyezmény előírásainak való megfelelés szerinti érvényesülését. Ezen felül az Ajbt. 39/O. § (2) bekezdése alapján az alapvető jogok biztosa az Ajbt. 18. § (4) bekezdésében meghatározottakon túlmenően természetes személy alapvető jogával kapcsolatos visszásság megszüntetése érdekében hivatalból eljárást folytat, ha a fogyatékosággal élő személy nem képes jogai védelmében fellépni vagy beadvány benyújtása aránytalan nehézséget jelentene számára.

5.2. Az alapvető jogok és alkotmányos elvek tekintetében

Az alapvető jogok biztosa egy adott társadalmi probléma mögött álló összefüggésrendszer feltárása során autonóm, objektív módon, kizárólag alapjogi érvek felsorakoztatásával és összevetésével tesz eleget az Alaptörvényben kapott mandátumának, és következetesen, zsinórmértékként támaszkodik az Alkotmánybíróság alapvető jogállami garanciákkal és az alapjogok tartalmával kapcsolatos elvi megállapításaira, valamint az egyes alapjogi tesztekre.

5.2.1. A jogállamiság elve

Az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdése alapján Magyarország független, demokratikus jogállam. Az Alkotmánybíróság töretlen gyakorlata² alapján ennek a jogállami minőségnek nélkülözhetetlen eleme a jogbiztonság. Az Alkotmánybíróság által gyakran hivatkozott tétel, hogy a jogbiztonság az állam – s elsősorban a jogalkotó – kötelességévé teszi annak biztosítását, hogy a jog egésze, egyes részterületei és az egyes jogszabályok is világosak, egyértelműek, működésüket tekintve kiszámíthatóak és előre láthatóak legyenek a norma címzettjei számára.

5.2.2. Az emberi méltósághoz való jog

Az Alaptörvény II. cikke alapján *az emberi méltóság sérthetetlen, minden embernek joga van az élethez és az emberi méltósághoz.*

A fentiekén túl a CRPD 3. cikke alapelveként deklarálja a veleszületett méltóság elvét és annak tiszteletben tartását.

² 34/2014 (XI. 4.) AB határozat, Indokolás [116], [120]; 20/2020. (VIII. 4.) AB határozat, Indokolás [67]

5.2.3. A hátrányos megkülönböztetés tilalma, a fogyatékossgal élő személyek védelme

Az Alaptörvény XV. cikkének (2) bekezdése tartalmazza a diszkrimináció tilalmát, mely szerint Magyarország az alapvető jogokat mindenkinek bármely megkülönböztetés, nevezetesen faj, szín, nem, fogyatékossgal, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül biztosítja.

Az Alaptörvény XV. cikk (4) bekezdése szerint Magyarország az esélyegyenlőség megvalósulását külön intézkedésekkel segíti. Az Alaptörvény XV. cikk (5) bekezdése rögzíti, hogy Magyarország külön intézkedésekkel védi a gyermekeket, a nőket, az időseket és a fogyatékossgal élőket.

Az Alaptörvény XV. cikk (2) bekezdésében rögzített a hátrányos megkülönböztetés általános tilalma alóli kivételt jelent az Alaptörvény idézett rendelkezése, amelyek alapján Magyarország az esélyegyenlőtlenségek kiküszöbölését célzó intézkedéseket is tesz. E rendelkezés értelmében az egyenlőség tartalmi megvalósulását szolgáló, az esélyegyenlőtlenség felszámolása érdekében tett pozitív megkülönböztetés megengedett. Az esélyegyenlőség elősegítése az állam részéről egy jogi lehetőséget biztosít, ugyanakkor bizonyos, valamely tulajdonságuk (pl. életkor, betegség, testi fogyatékossgal) okán sajátos, kiszolgáltatottabb helyzetük miatt objektíve hátrányba kerülő személyek csoportjainál az állami beavatkozás *nem fakultatív feladat*: az állam köteles hatékony lépéseket tenni az eredendően, súlyosan egyenlőtlen helyzet felszámolására.

Az Alaptörvény mellett a CRPD preambuluma is kimondja, hogy *bármiknek a fogyatékossgal alapján történő hátrányos megkülönböztetése az emberi személy veleszületett méltóságának és értékének megsértése*. A CRPD 4. cikk 1-2. pontja szerint a részes államok kötelezettséget vállalnak arra, hogy biztosítják és elősegítik valamennyi alapvető emberi jog és szabadság teljes megvalósulását valamennyi fogyatékossgal élő személy számára, a fogyatékossgal alapján történő bármiféle hátrányos megkülönböztetés nélkül. A CRPD 5. cikke deklarálja továbbá, hogy *a törvény előtt minden személy egyenlő, és mindenféle hátrányos megkülönböztetés nélkül jogosult a törvények által nyújtott védelemre és kedvezményre*.

5.2.4. A nemzetközi emberi jogi kötelezettségek érvényesítése

Az Alaptörvény Q) cikk (2) bekezdése értelmében Magyarországnak a nemzetközi jogi kötelezettségeinek teljesítése érdekében biztosítania kell a nemzetközi jog és a magyar jog összhangját, jelen esetben azt, hogy a magyar jogi szabályozás megfeleljen a CRPD által felállított és az ENSZ Fogyatékossgal Élő Személyek Jogainak Bizottsága (a továbbiakban: CRPD Bizottság) által jelzett kötelezettségeknek. Ebbe nemcsak az tartozik bele értelemszerűen, hogy a jogrendszerben nem maradhatnak olyan szabályok, amelyek nem egyeztethetők össze a CRPD rendelkezéseivel, hanem az is, hogy ahol szükséges, ott a jogalkotó érdemi és hatékony lépéseket tegyen a hiányzó szabályozás megalkotása érdekében. A CRPD 4. cikk 1., 2. és 4. pontjai a következők szerint rendelkeznek az általános kötelezettségekről:

„1. A részes államok kötelezettséget vállalnak arra, hogy biztosítják és elősegítik valamennyi alapvető emberi jog és szabadság teljes megvalósulását valamennyi fogyatékossgal élő személy számára, a fogyatékossgal alapján történő bármiféle hátrányos megkülönböztetés nélkül. Ennek érdekében a részes államok vállalják, hogy:

a) meghoznak minden megfelelő jogalkotási, közigazgatási és egyéb intézkedést a jelen Egyezményben foglalt jogok végrehajtása érdekében;

b) megtesznek minden megfelelő intézkedést, ideértve a jogalkotási lépéseket a fogyatékossgal élő személyek hátrányos megkülönböztetését tartalmazó törvények, rendelkezések, szokások és gyakorlat módosítása vagy eltörlése érdekében;

c) figyelembe veszik a fogyatékossgal élő személyek emberi jogainak védelmét és előmozdítását valamennyi politika és program során;

d) tartózkodnak minden olyan cselekedetben és gyakorlatban való részvételtől, amely nem összeegyeztethető a jelen Egyezményvel, és biztosítják, hogy a hatóságok és közintézmények a jelen Egyezményvel összhangban tevékenykedjenek;

e) minden megfelelő intézkedést meghoznak bármely személy, intézmény vagy magánvállalkozás által a fogyatékossgal alapján történő hátrányos megkülönböztetés felszámolása érdekében. [...]

2. Tekintettel a gazdasági, társadalmi és kulturális jogokra minden részes állam vállalja, hogy a rendelkezésre álló erőforrásai felső határáig, és szükség esetén, a nemzetközi együttműködés keretében, intézkedéseket tesz e jogok teljes megvalósításának fokozatosan történő elérése érdekében, fenntartás nélkül, a nemzetközi joggal összhangban, a jelen Egyezményben foglalt kötelezettségek haladéktalan alkalmazására [...].

4. A jelen Egyezményben semmi nem értelmezhető úgy, mint ami befolyásolja a részes állam jogának, vagy az adott részes állam vonatkozásában hatályos nemzetközi jognak a fogyatékossgal élő személyek jogainak hatékonyabb szabályozását biztosító rendelkezéseit. A jelen Egyezményben részes államok joga, szerződése, szabályozása vagy szokásai által elismert, vagy tartalmazott emberi jogok és alapvető szabadságok nem korlátozhatók vagy csorbíthatók arra hivatkozással, hogy a jelen Egyezmény az adott jogokat vagy szabadságokat nem, vagy csak kisebb mértékben ismeri el [...].”

A CRPD 1. cikke értelmében „A jelen Egyezmény célja valamennyi emberi jog és alapvető szabadság teljes és egyenlő gyakorlásának előmozdítása, védelme és biztosítása valamennyi fogyatékossgal élő személy számára, és a velük született méltóság tiszteletben tartásának előmozdítása.” A CRPD alapelvei között elsőként említi továbbá, hogy a fogyatékossgal élő személyeket is megilleti a veleszületett méltóság, az egyéni autonómia tisztelete, beleértve a saját döntés meghozatalának szabadságát és a személyek függetlenségét.³ Ebből következően a jelentés tartalmában az emberi méltóság alapjogi védelmének primátusából vezeti le a fogyatékossgal élő személyeket megillető további és felhívott alapjogok érvényesülésének problémáit.

Az ombudsman alkalmas arra, hogy a maga semleges és kiegyensúlyozó, közvetítő szerepével, illetve a kizárólag az alapjogvédelemre fókuszáló tevékenységével – az ENSZ nemzeti emberi jogi intézményeként – valós tartalmat adjon a CRPD-ben foglaltaknak.

6. A vizsgálat érdeme tekintetében

6.1. A CRPD 19. cikk – Önálló életvitel – közösségbe való befogadás

Az önálló életvitel és a közösségbe való befogadás egyaránt, bármilyen bentlakásos intézményen kívüli életkörülményeket jelent. A bentlakásos intézmények kapcsán nem „csupán” arról van szó, hogy konkrét épületben vagy körülmények között kell élni, hanem elsősorban arról, hogy bizonyos életkörülmények és életviteli körülmények előírása folytán az egyén elveszíti személyes választási lehetőségét és autonómiáját. Önálló életviteli körülménynek sem a nagyméretű, több mint száz személyt befogadó intézmények, sem az öt-nyolc egyént befogadó kisebb csoportos otthonok, sem pedig az egyedi otthonok nem tekinthetők, ha az intézmények vagy az intézményi elhelyezés egyéb meghatározó elemei jellemzik ezeket.

³ CRPD 3. cikk a) pont

Habár az intézményi körülmények méretben, elnevezésben és kialakításban különbözhetnek, vannak bizonyos meghatározó elemek, konkrétan a következők: a segítőkkel másokkal közösen kell igénybe venni, és az egyénnek nincs vagy csak korlátozott befolyása van arra, hogy kitől fogadhat el segítséget, elszigeteltség és szegregáció a közösségen belüli önálló élettől, a mindennapi döntések feletti irányítás hiánya, a választási lehetőség hiánya azt illetően, hogy az egyén kivel él együtt, a személyes akarattól és preferenciáktól független merev rutin, egyének csoportja számára előírt azonos tevékenységek azonos helyen bizonyos fennhatóság mellett, a szolgáltatásnyújtás során megnyilvánuló paternalista megközelítés, az életkörülmények felügyelete, emellett pedig általában az egyazon környezetben élő fogyatékosokkal élő személyek számának aránytalansága.⁴

A CRPD önálló életvitelről és a közösségbe való befogadásról szóló 19. cikke rögzíti, az Egyezményben részes államok elismerik *a fogyatékosokkal élő személyek egyenlő jogát a közösségekben való élethez és másokkal egyenlő szabad döntéshez való jogát; minden szükséges és hatékony intézkedést megtesznek annak érdekében, hogy a fogyatékosokkal élő személyek teljes mértékben élvezhessék e jogukat és a teljes közösségi befogadást és részvételt, beleértve a következők biztosítását:*

a) *a fogyatékosokkal élő személyeknek másokkal azonos alapon lehetőségük van lakóhelyüknek és annak megválasztására, hogy hol és kivel élnek együtt, és nem kötelezhetőek bizonyos megszabott körülmények között élni;*

b) *a fogyatékosokkal élő személyek számára hozzáférési lehetőséget biztosítanak többféle otthoni, intézményi és egyéb közösségi támogató szolgálathoz, beleértve azt a személyes segítséget, mely a közösségekben éléshez és a közösségbe történő beilleszkedéshez, valamint a közösségtől való elszigetelődés és kirekesztődés megelőzése céljából szükséges.*

A CRPD. 19. cikke garantálja az *önálló életvitel és a közösségbe való befogadás jogát. Az önálló életvitel* elsősorban a fogyatékosokkal élő személyek önálló, az élet minden területére kiterjedő döntési, választási lehetőségét biztosítja. Ennek értelmében, a fogyatékos személynek többek között joga van megválasztani, hogy kivel, hol, milyen körülmények között szeretne élni, jogában áll kialakítani a saját életmódját, életritmusát, életkörülményeit. *A közösségbe való befogadás joga* a teljes és hatékony társadalmi részvétel és befogadás elvéhez kapcsolódik, amelyet többek között a CRPD 3. cikkének c) pontja fogalmaz meg. *Ez teljes társadalmi életet és a nyilvánosság számára rendelkezésre álló valamennyi szolgáltatáshoz, valamint a fogyatékosokkal élő személyek számára abból a célból rendelkezésre álló támogató szolgáltatásokhoz való hozzáférést foglalja magában, hogy a társadalmi élet minden szférájába teljes mértékben befogadást nyerjenek és azokban részt vehessenek.* Ezek a szolgáltatások leginkább a lakhatáshoz, a közlekedéshez, a bevásárláshoz, az oktatáshoz, a foglalkoztatáshoz, a szabadidős tevékenységekhez és a nyilvánosság rendelkezésére álló valamennyi egyéb létesítményhez és szolgáltatáshoz, például a közösségi médiához kapcsolódnak. A jog magába foglalja a közösség minden politikai és kulturális jellegű intézkedéséhez és eseményéhez, így például a nyilvános találkozókhoz, sporteseményekhez, kulturális és vallási fesztiválokhoz és minden olyan tevékenységhez való hozzáférést, amelyben a fogyatékosokkal élő személy részt kíván venni.

A Fot. 17. §-a kimondja, hogy a fogyatékos személynek joga van a fogyatékoságának, személyes körülményeinek megfelelő – családi, lakóotthoni, intézményi – lakhatási forma megválasztásához, egyben rögzíti, hogy a kiváltást a CRPD 19. cikkében meghatározottak figyelembevételével kell végrehajtani.

⁴ A CRPD Bizottság 5. számú Általános észrevétele az önálló életvitelről és a közösségbe való befogadásról szóló CRPD 19. cikk kapcsán II/A. c) pont. Az önálló életvitel körülményei

Az új OFP 3.5.1 pontja értelmében a fogyatékossgal élő személyeknek joguk van az önálló életvitelhez és a teljeskörű társadalmi részvételhez. Joguk van továbbá a másokkal azonos lehetőségekhez a lakóhelyük szabad megválasztása tekintetében, valamint azzal kapcsolatban, hogy megválaszthassák kivel és hogyan élnek.

A 2011-ben megkezdett intézményi férőhely kiváltási folyamat⁵ folytatásaként csökkenteni kell a nagylétszámú, fogyatékossgal élő embereket és pszichiátriai betegeket ellátó szociális intézmények férőhelyeinek számát és ezzel párhuzamosan biztosítani kell az intézményi szemlélettől mentes támogatott lakhatás országos lefedettségét. Meg kell vizsgálni a támogatott lakhatási szolgáltatások minőségbiztosítási rendszerének kialakíthatóságát, valamint az igénybevevők visszajelzései rendszerbe illesztésének lehetőségeit. Növelni kell a magas gondozási szükségletű fogyatékossgal élő személyek számára nyújtott támogatott lakhatási férőhelyek számát. Az intézményi ellátásból a közösségi alapú ellátásokra való áttérés csak egy tudatosan megtervezett, fokozatosan megvalósuló folyamat keretében, konkrét ütemterv mentén valósítható meg. Az intézményi férőhely kiváltás során a támogatott döntéshozatal alapelvei mellett, a szolgáltatásokat igénybevevők és a szakemberek felkészítésére kiemelt figyelmet kell fordítani. A megvalósítás során figyelembe kell venni a fogyatékossgal élő emberek önálló döntéshez és önérvényesítéshez való jogát. Az önérvényesítés lehetővé teszi, hogy az érintettek közvetlenül képviselhessék érdekeiket, míg a támogatott döntéshozatal biztosítja, hogy döntéseiket tiszteletben is tartsák. Az intézményi férőhely kiváltás során hangsúlyt kell fektetni a szociális intézményekben élő magas gondozási szükségletű, súlyosan fogyatékos emberek ellátására szolgáló intézményi férőhelyek kiváltására is. Az intézményi férőhely kiváltás mellett hangsúlyt kell fektetni a még intézményi ellátás keretei között élő személyek önálló életvitel kialakításához szükséges készségeinek és kompetenciáinak fejlesztésére. *A megjelenő igényekhez igazodóan szükséges bővíteni az otthoni és otthonközeli szolgáltatások kapacitását és hozzáférhetőségét. Tovább kell folytatni a fogyatékossgal élők számára nyújtott szociális szolgáltatások szükségletekhez igazodó fejlesztését.*

A Szocvtv. 75. § (1) bekezdése értelmében támogatott lakhatás a fogyatékossgal élő személyek, a pszichiátriai betegek – ide nem értve a demens személyeket – és a szenvedélybetegek részére biztosított ellátás, amely az életkornak, egészségi állapotnak és önellátási képességnek megfelelően, az ellátott önálló életvitelének fenntartása, illetve elősegítése érdekében biztosítja a lakhatási szolgáltatást, az önálló életvitel fenntartása, segítése érdekében a mentálhigiénés, szociális munka körébe tartozó és egyéb támogató technikák alkalmazásával végzett esetvitelt, a közszolgáltatások és a társadalmi életben való részvételt segítő más szolgáltatások igénybevitelében való segítségnyújtást, az ellátott komplex szükségletfelmérése alapján, erre vonatkozó igény esetén a felügyeletet, az étkeztetést, a gondozást, a készségfejlesztést, a tanácsadást, a pedagógiai segítségnyújtást, a gyógypedagógiai segítségnyújtást, a szállítást, a háztartási vagy háztartást pótló segítségnyújtást. A támogatott lakhatás részletszabályairól az SzCsM rendelet rendelkezik.

A szolgáltatás célja, hogy megfelelő feltételeket teremtsen ahhoz, hogy a fogyatékossgal élő, pszichiátriai és szenvedélybeteg emberek – a szakosított intézményi ellátás formájaként – természetesebb, családiasabb ellátásban részesüljenek, biztosítva számukra a személyesebb bánásmódot és a nagyobb autonómiát.

A helyszíni vizsgálat tapasztalatai alapján megállapítható, hogy az Egyesület támogatott lakhatási szolgáltatása példát mutat a korszerű, emberközpontú szociális ellátásra, működése és szakmai feladatellátása megfelel a hatályos jogszabályok előírásainak, továbbá hozzájárul a fogyatékossgal élő emberek társadalmi integrációjához, önállóságának támogatásához és életminőségének javításához.

⁵ 1295/2019. (V. 27.) Korm. határozat a fogyatékossgal élő személyek számára ápolást-gondozást nyújtó szociális intézményi férőhelyek kiváltásáról szóló 2019-2036. évekre vonatkozó hosszú távú koncepcióról

6.2. A Mécses Szeretetszolgálat otthonai fogyatékossgal élő lakóinak alapvető jogaival összefüggésben

Jelen vizsgálat a hatályos hazai jogszabályok és a CRPD által rögzített nemzetközi kötelezettségek összehangolt értelmezése mentén történt. A kétféle normarendszer egymást kiegészítve biztosítja a vizsgálat alapját, különös tekintettel a fogyatékossgal élő személyek jogainak védelmére és a korszerű, emberközpontú szolgáltatási formák előmozdítására.

Az Egyesület közhasznú jogállással rendelkező civil szervezetként átlátható módon működik. Szolgáltatási portfóliója lefedi a Szocvtv. által meghatározott szociális alapszolgáltatások szinte teljes spektrumát, ideértve a támogatott lakhatást, a nappali ellátást, a házi segítségnyújtást, a közösségi pszichiátriai ellátást, a támogató szolgálatot és a szociális étkeztetést is. A szolgáltatásokhoz kapcsolódó személyi és tárgyi feltételek biztosítottak, a térítési díjak jogszabályi keretek között kerülnek megállapításra, az intézmények akadálymentesek, és megfelelnek az előírt infrastrukturális követelményeknek.

Az Egyesület által biztosított szolgáltatások különös figyelmet fordítanak az egyenlő esélyű hozzáférhetőség biztosítására. Az akadálymentesített épületek és járművek, a vizuális kommunikációs segédeszközök és az egészségügyi szolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférés megfelelnek a CRPD 9. és 25. cikkeiben rögzített elveknek. Az egészségügyi és pszichiátriai gondozás folyamatosan biztosított, a megelőző szűrővizsgálatok szervezeten zajlanak, szükség esetén a személyi asszisztencia is elérhető.

Kiemelendő továbbá az Egyesület foglalkoztatáshoz való viszonya. A megváltozott munkaképességű személyek számára nyújtott védett és fejlesztő foglalkoztatás lehetőséget biztosít arra, hogy értékteremtő munkát végezzenek, piacképes termékeket állítsanak elő, és ezáltal jövedelemhez jussanak. A rendszeres munkavégzés strukturált napirendet biztosít, amely stabilitást, kiszámíthatóságot és biztonságérzetet teremt a résztvevők számára. A munkahelyi közösséghez való tartozás élménye csökkenti a társas izolációt, növeli a társas támogatottságot, ami pozitív hatással van a mentális egészségre, különösen a pszichiátriai betegséggel élő személyek esetében. A feladatok elvégzése során átélt sikerélmények hozzájárulnak az önbizalom és az önhatékonyaság érzésének fejlődéséhez, ami hosszú távon elősegíti a munkavállalók pszichés jóllétét és társadalmi integrációját. Az Egyesület által képviselt munkaerőpiaci szemlélet megfelel a CRPD 27. cikkének, amely a foglalkoztatáshoz való jogot rögzíti, és hangsúlyozza a munkához való hozzáférés fontosságát a méltóság, a személyes fejlődés és az önrendelkezés szempontjából.

Az Egyesület által működtetett Intézmény támogatott lakhatási szolgáltatása közösségi alapú, kiscsoportos formában biztosítja a hosszú távú elhelyezést értelmi fogyatékossgal élő, autizmus spektrumzavarral rendelkező, illetve pszichiátriai betegséggel élő személyek számára. A szolgáltatás célja nem csupán az elhelyezés, hanem a lakók önrendelkezésének, emberi méltóságának és társadalmi befogadásának az előmozdítása. A CRPD 19. cikke, amely a közösségben éléshez és a szolgáltatásokhoz való egyenlő hozzáféréshez való jogot rögzíti alapvetésként, megjelenik az Egyesület működésében. A támogatott lakhatási formák nem intézményi, hanem családi jellegű, kistelepülési környezetben működő házakban valósulnak meg, lehetőséget biztosítva a helyi közösségekbe történő természetes beágyazódásra. A lakók nem elszigetelten, hanem a társadalmi normákhoz és struktúrákhoz közelítve élhetik mindennapjaikat.

A szolgáltatás biztosítja az egyenlő bánásmódot és a diszkriminációmentes hozzáférést. Az ellátás nem tesz különbséget a lakók származása, családi háttere vagy fogyatékossga szerint, a gyermekvédelem rendszeréből kikerülő fiatalok éppúgy otthonra lelnek, mint azok, akik családi környezetből érkeznek. A döntéshozatali folyamatokban való részvétel, az egyéni szükségletekhez igazított fejlesztés és támogatás biztosítja az autonómia és az önálló életvitel lehetőségét, összhangban a CRPD 3., 12. és 19. cikkelyeiben foglaltakkal.

Az otthonok kialakítása során figyelmet fordítanak a személyes tér biztosítására és a méltóság védelmére, ezzel teljesítve a CRPD 17. cikkének, a személyes integritás tiszteletben tartására vonatkozó követelményeit. A szobákban legfeljebb 1–2 fő kerül elhelyezésre, így lehetőség nyílik a privát szféra fenntartására. Az életviteli támogatás, ápolás és gondozás személyre szabottan, a lakók szükségleteihez igazítva történik.

A szolgáltatás biztosításának jogszabályi kereteit tekintve megállapítható, hogy az Egyesület tevékenysége megfelel a Szocvtv., valamint az SzCsM rendelet szakmai feltételeinek. Az ellátás tartalmazza a teljes körű gondozási feladatok ellátását, beleértve a 24 órás víz- és fűtésszolgáltatást, az alapápolást, valamint az életvezetési tanácsadást is. Az otthonok működését szabályozó szakmai program az SzCsM rendeletnek megfelelően tartalmazza az ellátás célját, módszereit és értékelési rendszerét. A szolgáltatások térítési díjainak meghatározása az 191/2008. (VII. 30.) Korm. rendelet alapján történik. Az egyszeri belépési hozzájárulás, valamint a havi térítési díj kiszámítása transzparens módon történik, különbségtétellel az egyágyas és kétágyas szobák tekintetében.

7. Összegzés

A vizsgálat során az Egyesület működésével és feladatellátásával kapcsolatban alapvető joggal összefüggő visszásság gyanúja nem merült fel. A tapasztalatok alapján megállapítható, hogy az ellátás színvonala, az egyéni szükségletek figyelembevétele, az emberi méltóság tisztelete, az integrációra való törekvés, valamint az innovatív megoldások keresése és alkalmazása együttesen modellértékűvé teszik az Egyesület tevékenységét a támogatott lakhatási szolgáltatások hazai rendszerén belül.

Tekintettel a helyszíni vizsgálat fentiekben rögzített tapasztalataira, a rendelkezésre bocsátott adatokra, valamint arra, hogy az Egyesület működését és az érintett fogyatékosággal élő személyek ellátásával kapcsolatos szakmai munkát a CRPD-ben foglalt emberi jogi megközelítés határozza meg, *az Egyesület működése és feladatellátása vonatkozásában alapvető joggal összefüggő visszássággal kapcsolatos megállapítást nem teszek.*

Budapest, 2026. február 16.

Dr. Juhász Imre

